

Uporabno pri prostorskih delitvah in obvladovanju prostora

(Ponatis prispevka iz Književnih listov Dela z dne 25.10.1990)

V okviru letnega strokovnega srečanja geodetov na 23. Geodetskem dnevu v Ljubljani je bila nedavno predstavljena publikacija Register območij teritorialnih enot- ROTE in Evidenca hišnih števil- EHIŠ: analiza in razvoj. Publikacija je izdana kot nekoliko preurejeno in dopolnjeno magistrsko delo "Analiza razvoja evidenc ROTE in EHIŠ kot pomembnih informacijskih podlag" avtorice Božene Lipej na Interdisciplinarnem podiplomskem študiju prostorskega in urbanističnega planiranja na FAGG v Ljubljani.

Povprečnemu bralcu in verjetno celo strokovnjaku nekoliko nenavadni imeni dveh pomembnih evidenc ROTE in EHIŠ ne pomenita veliko. To potrjujejo v publikaciji objavljeni rezultati ankete o uporabnosti obeh evidenc.

Evidenci sta v Sloveniji vzpostavili, ju vzdržujeta, vodita in dograjujeta dve informacijski službi - statistična in geodetska. Podrobnosti o obeh evidencah sta opisani v publikaciji, za boljše razumevanje pa le tole:

V ROTE-ju se vodijo in vzdržujejo meje teritorialnih enot, površine, šifre, imena in njihovi centri. Osnovne teritorialne enote so: popisni okoliši, statistični okoliši, naselja, katastrske občine, krajevne skupnosti in občine. Evidenco ROTE sestavljajo kartografski prikazi, računalniško vodene baze podatkov in dokumentacija.

EHIŠ obsega podatke o hišnih številkah in ulicah ter podatke o pripadnosti hišnih števil posameznim teritorialnim enotam v okviru naselij. EHIŠ sestavljajo kartografski prikazi, računalniško vodene baze podatkov in dokumentacija.

Vsebina publikacije je smiselno in pregledno razdeljena na šest osnovnih poglavij: uvod, zasnova in vzpostavitev evidenc ROTE in EHIŠ, vodenje in vzdrževanje, uporabnost, perspektive razvoja in zaključek. Publikacijo zaključuje seznam virov, slik, tabel in prilog.

Iz naslovov poglavij lahko razberemo podrobno vsebino publikacije, v kateri so predstavljeni: zgodovina, raziskovalno delo, uporaba in razvoj obeh evidenc. Naslovi posameznih poglavij so: Raziskovalno delo v Sloveniji na področju Registra teritorialnih enot v okviru prostorskih informacijskih sistemov (1963-1978), Realizacija vzpostavitve evidenc, Vodenje in vzdrževanje obeh evidenc na občinskih geodetskih upravah, Republiški geodetski upravi in Zavodu SR Slovenije za statistiko, ROTE in EHIŠ - splošno, Splošna ocena uporabnikov, Uporaba v urejanju prostora, Uporaba v posameznih projektih, Izhodišča perspektiv razvoja, Predlog za vzpostavitev registra prostorskih enot, Analiza pomembnejših ugotovitev stanja in Razvojna strategija evidenc.

Končni cilj vzpostavitve, vodenja, vzdrževanja ter nadgradnje obeh evidenc ROTE in EHIŠ je boljše in lažje obvladovanje prostora. Za izgradnjo geografskih informacijskih sistemov je vzpostavitev baz podatkov, lociranih v prostoru, kot sta ROTE in EHIŠ, nujna in nepogrešljiva. Baze podatkov morajo biti enotne in standardizirane z ustrežno organizacijo podatkov. To je osnova za vzpostavitev modernih sistemov za upravljanje in odločanje.

Razmišljanja o vzpostavitvi geografskih informacijskih sistemov v svetu so se začela v petdesetih letih. To je omogočil hiter razvoj računalništva, kartografije in fotogrametrije. V publikaciji je izdelan prikaz vzpostavljenih sistemov v nekaterih drugih državah, ki podpirajo lokacijsko opredelitev podatkov in pojavov v prostoru.

Prve ideje o vzpostavitvi takih sistemov v Sloveniji segajo v šestdeseta leta. Izdelana je bila prva organizirana registracija stanja v prostoru. Z deli so začeli na Urbanističnem inštitutu SR Slovenije, nadaljevali pa na Geodetskem zavodu SRS. Izdelan je bil Atlas regionalne prostorske dokumentacije. Nadaljevanje teh del je prevzel Biro za regionalno prostorsko planiranje in drugi.

Potrebe po natančnem teritorialnem opredeljevanju podatkov so konec sedemdesetih let pripeljale do današnjih evidenc ROTE in EHIŠ. Statistični kataster po obliki, natančnosti in organizaciji ni več zadovoljeval potreb statistične in drugih služb. Zato sta geodetska in statistična služba za popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj leta 1981 ob sodelovanju občinskih geodetskih uprav konec sedemdesetih let vzpostavili in pripravili evidenci ROTE in EHIŠ. Vzpostavitev evidenc je bila možna, ker so bile izdelane dovolj natančne kartografske podlage - temeljni topografski načrti v merilu 1:5 000 in 1:10 000. V posebnem poglavju avtorica obravnava uporabo obeh evidenc poleg popisa tudi za druge naloge. Krog uporabnikov se je razširil še na geografe, urbaniste, komunalce in nekatere strokovnjake drugih strok. S spoznavanjem vsebine obeh evidenc in njenega perspektivnega razvoja se bo krog uporabnikov še razširil. To je tudi eden od namenov publikacije. Digitalizacija podatkov obeh evidenc odpira neslutene možnosti avtomatske obdelave podatkov - avtomatizirane tematske kartografije. Posebnega pomena je tudi povezava z drugimi registri - Centralnim registrom prebivalstva Republike Slovenije, Enotnim registrom organizacij in skupnosti in Enotnim registrom obratovalnic za Republiko Slovenijo. Za bralce publikacije in uporabnike evidenc ROTE in EHIŠ ima v publikaciji poseben pomen poglavje "Priloge". V tem delu so na več kot šestdesetih straneh med drugim kronološko prikazani grafični prikazi, izpisi in znaki obeh evidenc, dopolnjeni s tekstom, definicijami prostorskih enot in nekaterimi statističnimi pokazatelji.

Publikacija je namenjena strokovnim krogom, saj je natisnjena le v nakladi 550 izvodov. Vendar je pisana in urejena tako, da je zanimiva tudi za širši krog bralcev; predvsem tistih, ki jih zanimajo prostorske delitve in obvladovanje prostora. To pa so med drugim tudi politiki, ekologi in drugi.

Omeniti je potrebno tudi grafično oblikovanje, ki je še kako pomembno prav pri strokovnih publikacijah. Z enostavnim, vendar smotnim grafičnim oblikovanjem je publikacija izredno pregledna in berljiva.

Jože Rotar